

LAJOS MURAI

ITSESSÄÄN

Tätä kirjaa ei kirjoitettu kirjaksi.

Se on koottu Mura Lajoksen kirjeistä, sähköposteista, muistiinpanoista ja hajanaisista kirjoituksista — sirpaleista, joita jäi tietokoneelle, viesteihin ja muistiin. Minä keräsin ne, järjestin ne ja yritin säilyttää sen äänen, jonka tunsin: suoran, levottoman, ironisen, ankaran silloin kun hän piti ankaruutta tarpeellisena, usein hauskan, eikä koskaan halukkaan imartelemaan itseään tai maailmaa.

Lajos kuoli vuonna 2007. Minulle hän ei ollut vain näiden ajatusten kirjoittaja. Hän oli monella tavalla kuin isä.

Kun olin koditon Unkarissa, hän otti minut luokseen. Hän ruokki minut. Hän valvoi kanssani. Hän ei oikeastaan opettanut minua, ei ainakaan tavallisessa mielessä. Hän opiskeli kanssani. Kun minun piti valmistautua loppukokeisiin, hän väitti kyllästytvänsä ajaessaan ympäri maata ja pyysi minua lukemaan koulukirjani ääneen nauhalle, jotta hänellä olisi jotakin kuunneltavaa tien päällä. En tiedä, tarvitsiko hän koskaan niitä nauhoituksia. En edes tiedä, kuunteliko hän niitä koskaan. Mutta minä tein ne, ja sain parhaat arvosanat.

Sillä tavoin hän usein auttoi. Hän ei raahannut ihmisiä eteenpäin. Hän loi heille syyn kävellä.

Tämä kirja ei ole oppijärjestelmä. Se ei ole aina lempeä. Jotkut sen ajatuksista ovat ankaria. Jotkut kuuluvat hyvin selvästi omaan aikaansa, hänen luonteeseensa, hänen haavoihinsa, hänen huumoriinsa ja siihen elämään, jonka hän oli elänyt. Hän saattoi olla jyrkkä, epäreilu, provosoiva ja ehdoton. Hän saattoi olla myös poikkeuksellisen antelias.

Tämän kirjan tarkoitus ei ole, että jokaisesta lauseesta pitäisi olla samaa mieltä. Tärkeää on, että nämä lauseet kuuluivat ihmiselle, joka eli voimakkaasti, ajatteli lakkaamatta ja välitti usein epäsuorilla tavoilla. Ironian ja ankaruuden alla oli ruokaa pöydässä, paikka jossa nukkua, yö valvottuna jonkun toisen tulevaisuuden vierellä.

En ole yrittänyt tehdä hänestä sileämpää kuin hän oli. Olen yrittänyt vain tehdä hänestä luettavan ja antaa hänen äänensä säilyä.

Jos lukija on joskus eri mieltä hänen kanssaan, se on oikein. Hän olisi luultavasti väittänyt vastaan. Mutta toivon, ettei häntä arvioitaisi vain sanojen terävyyden perusteella, vaan myös niiden takana olleen elämän perusteella — ja niiden ihmisten perusteella, joita hän auttoi seisomaan omilla jaloillaan.

2026, Finland
Mikael Denut

Itsessään

Copyright © 2013 Mikael Denut

ISBN 978-952-93-1997-8

Printed in Finland

www.facebook.com/lajosmura

Itsessään

Mura Lajos

Mitä voisin kertoa elämästäni

Se tosiasia, että tähän mennessä
kaikki ovat kuolleet, ei itsessään
merkitse sitä, että minunkin on kuoltava!

Mura Lajos

On yö. Tämä on kirjoittamisen oikea aika, olemassaolon oikea aika. Joskus jo nautin puutarhasta. Kun perhe nukkuu, menen terassille ja kohtaan maailman. En rakennettua maailmaa, vaan sitä luotua, tai syntynyttä, maailmaa. Sillä on mykistävä voima. Hiljaisuuden raoista kuuluu sieltä täältä vaimeita ääniä, alaston kuunvalo tihkuu pilvien railoista, tuntemattomien kasvien ja eläinten haju sekoittuu hyvältä maistuvaan yöilmaan, tähdet räpyttelevät yllättyneinä.

Koko kaikkeus muistuttaa, miten mitättömiä kurjia pikku taisteluja me täällä käymme, samalla kun luonto on kaunis, välinpitämätön, säälimätön, ja aika on vain meille mitattavaa ja rajallista.

Pysäyttävää on, ettemme elä menneisyydessä emmekä tulevaisuudessa. Toinen on korkeintaan, useimmiten väärennetty, muisto; toinen pelkkä fiktio. Silti ihminen kykenee tuhlaamaan ainoan nautittavissa olevan nykyhetken halpoin ja pikkumaisiin asioihin ja tavoitteisiin.

Sokrates kai sanoi, ettei kertomaton elämä ole elämää. Mitä nykyihminen kertoisi omasta elämästään? Tutkintonsa? Työpaikkansa? Luettelon hankkimastaan omaisuudesta? Tyttäreni yllyttävät minua joskus kirjoittamaan muistiin sen, mitä heille puhun. Luultavasti he tietenkin yrittävät sillä vain välttää sen, että heidän pitäisi kuunnella kaikki loppuun asti.

Mutta mitä voisin kertoa elämästäni, mikä kiinnostaisi heitä tai ketään muutakaan? Voiko yksi hetki ottaa opiksi toisesta? Voidaanko kuuden miljardin ihmisen elämä kertoa? Eräs kirjailija ikuisti yhden päivän tarinan lähes 800-sivuisessa teoksessa. Ja hän oli oikeassa. Sillä hetki toteutuu paitsi tapahtumissa, myös ilmiöiden ja ajatusten, tunteiden, heijastusten ja emotioiden monikerroksisessa kokonaisuudessa. Tätä kymmenen minuutin seisoskelua terassilla ei kirjoitaisi puhtaaksi kymmenessäkään tunnissa. Päällekkäin vyöryvät tunteet ja ajatukset vievät aivan kaukaisille vesille.

Tulen takaisin huoneeseeni. Kirjoituspöydällä on papereita, hoitamattomia ja hoitamattomiksi jääviä asioita. Tuhkakuppi on pelkkää murhetta; sammuksiin painetut tumpit retkottavat siinä ja paksu savu huojuu. Kaikki nalkuttavat tupakasta. Perhe huolehtii, lääkärit paasaavat syövästä. Ovat varmaan oikeassa. He sanovat, että minä kuolen, mutta vitsailen yleensä kuten Nietzsche: siihen se päättyy sekä parhaassa että pahimmassa tapauksessa. On kiinnostavaa, että ihmiset kauhistuvat ajatusta siitä, että maailma tästä eteenpäin jatkuu ilman heitä, eikä heille tule mieleen, että se on jatkunut ilman heitä jo miljardeja vuosia.

Kaikki opiskelevat ja tulevat hyvin koulutetuiksi. Toivon silti, että muutamalle omalle ajatuksellekin jää tilaa. Muuten heidän päänsä alkaa muistuttaa panttilainaamoja, jossa säilytetään tilapäisesti muiden arvoja.

Kumppania etsivä ihminen luettelee niin monenlaisia vaatimuksia, jotka kaiken lisäksi muuttuvat jatkuvasti, että on mahdotonta löytää elävästä ihmisestä sellaista, joka täyttäisi ne kaikki. Minä etsin naisesta aina eri asiaa. Se riippuu myös senhetkisestä mielialastani. Äidillistä, neitseellistä, kiihkeää, lempeää, villiä, hellää, taistelunhaluista, viisasta, hupsua, ystävää, rakastettua, leikkikaveria, vakavaa ja hullua, ja niin edelleen, ja niin edelleen. Ja se muuttuu koko ajan. Näyttäkää minulle sellainen.

Taistelusta

Tammen latvaan pääsee kahdella tavalla.
Voi kiivetä. Tai voi istua tammenterhon
päälle ja odottaa.

Kemmons Wilson

Taistelusta tiesivät eniten Aasian taolaiset, zenbuddhalaiset ja ne muut filosofit, joiden ajattelusta taistelulajit ovat saaneet henkisen taustansa. On vaikea kuvitella, etteivät viidentuhannen vuoden aikana jo valmiiksi ylpeät, omahyväiset ja kateelliset sukupolvet olisi karsineet zenistä ja taistelulajeista pois unohtamisen arvoiset ja paikkansapitämättömät ajatukset. Paljon todennäköisempää on, että vuosituhansien kokemus on hionut ja parantanut niitä.

Ruumis ja tietoisuus, ulkomaailma ja sisimpämme, olemus ja ilmiö eivät ole toistensa vastakohtia eivätkä dualiteetteja, vaan jakamattoman kokonaisuuden muotoja. Muutos, mikä tahansa muutos, vaikuttaa kaikenlaisiin tekoihin ja suhteisiin olemisen kaikissa muodoissa. Kosmisessa järjestyksessä vallitsee keskinäinen yhteys. Omat liikkeemme ja muiden liikkeet riippuvat toisistaan. Sinä ja vastustajasi kuulutte samaan kokonaisuuteen. Todellisuudessa taistelemme vain omaa epätäydellisyyttämme vastaan, sillä jos olisimme täydellisiä, kukaan ei voittaisi meitä. Siksi on ymmärrettävää, että vastustajan persoona on yhdentekevä, samoin voiton tai tappion tosiasia. Jos häviämme, olemme vain mitanneet hetkelliset rajamme. Jos voitamme, meidän on etsittävä arvollisempi vastustaja, mutta prosessia ei voi päättää.

Laozi kirjoittaa Tao Te Chingissä:

Niin myös viisas:

vetäytyy taakse ja siksi etenee,
ei varjele itseään ja siksi säilyy.

Näin on:

omaa etuaan hän ei aja,
siksi hänen oma etunsa toteutuu.

Mitä näihin sanoihin kätkeytyy?

Pelko vaikuttaa vain niihin, jotka eivät ymmärrä, ettei tappiota ole olemassa. Kuinka monta kertaa ja moneenko suuntaan astumme omalla tiellämme? Voiko tuhannelle suunnalle piirtää yhteisen vektorin?

Taistelu, millainen se sitten onkin, on elämäntapa. Ei ole päämääriä, jotka olisi pakko saavuttaa; on vain täydellistymisen itsensä vuoksi oleva kauneus ja tavoittamaton harmonia. Menestys ja päämäärien saavuttaminen ovat kevyitä sivutuotteita. Epäonnistumisia ei tarvitse eikä voikaan välttää. Ne ovat erottamaton osa tietä, kuten kuolema on erottamaton osa elämää. Et voi suojella itseäsi siltä. Ota se vastaan arvokkaasti, viisaasti, silmää räpäyttämättä, ja se asettuu osaksi olemustasi kokemuksena. „Ei varjele itseään ja siksi säilyy.“

Harjoittelu ei ole valmistautumista taisteluun. Harjoittelu on itse taistelu. Taistelua täydellisyyden, harmonian, itsensä tuntemisen ja voittamisen vuoksi. Jotta voisi toimia ilman tietoista ajattelua, on harjoittelun tietoisuutta lisättävä. Se, joka haluaa vain voittaa eikä täydellistyä, ei kykene harjoittelemaan oikein ja tietoisesti, ei kykene tunnistamaan harjoituksissa tuhansia ja taas tuhansia kertoja toistettujen liikkeiden automaattista syntymää. Se, joka ei harjoituksissa kykene ylittämään yhden liikkeen harjoittamisen tylsyyden kuollutta pistettä ja tuntemaan tämän yhden liikkeen lumoavaa monimuotoisuutta ja ääretöntä vaihtelua, tuhlaa aikaansa. Hän oppii korkeintaan jotakin, mutta ei tunne tekniikan olemusta, tekniikasta ei synny hänessä luonnollista, itsestään selvää

automatiikkaa. Mutta jos hän sen tuntee, hän ei kyllästy liikkeeseen tuntikausiinkaan eikä mielellään katkaise avautuvaa, vaikka aina tavoittamattomaksi jäävää oivalluksen hetkeä.

Taistelussa ei ole aikaa tietoiseen ajatteluun. Se, joka haluaa „käyttää” tekniikkaa, on jo myöhässä. Intuitio panee ruumiin ja tekniikan toimimaan. Keskittymiseen verrattuna tekniset yksityiskohdat, käsien asennot, liikkeet, harhautukset ja temput ovat toissijaisia.

Ratkaisevaa on, että intuitio ja teko osuvat yhteen ja tapahtuvat samalla hetkellä. Olemus ja ilmiö sulautuvat tässä yhteen, menettävät kaksinaisuutensa; on olemassa vain tässä ja nyt. Aikomuksen ja teon on synnyttävä samassa silmänräpäyksessä. Miljoonia kertoja tietoisesti harjoiteltu ja eletty liike herää silloin tiedottomasti eloon silmänräpäyksessä. Emme tee sitä, mikä täytyy tehdä; se tapahtuu. Tässä prosessissa ja hetkessä vastustajalla ei enää ole roolia. Jos olet harjoitellut hyvin ja oikein, laajalla ja olennaiseen suuntautuvalla keskittyneellä tietoisuudella, ilmiö synnyttää oikean reaktion ja tekniikan kautta tapahtuu se, minkä on tapahduttava.

Siksi harjoitellessa, „tietä” kulkiessa, tietoisuutta on laajennettava, ja päämääränä on tekniikan olemuksen ymmärtäminen ja tunteminen.

Taistelussa tärkeintä on mahdollisuus, „ilmiö”, eikä ajattelu luo sitä.

Lapselle

Jos sinua kohtaa suuri isku, sielun tuska, ajattele ennen kaikkea, että se on luonnollista, koska olet ihminen. Mitä kuvittelit? Olet ihminen, siis rakkaasi kuolevat, ystäväsi jättävät sinut, ja kaikki, mitä olet koonnut ja rakastanut, lentää pois kuin tomu myrskytuulessa. Se ei ole ihmeellistä, vaan luonnon järjestyksen mukaista, yksinkertaista ja luonnollista. Ihmeellisempää on pikemminkin se, ettei suuria iskuja satu joka päivä. Olet ihminen, siis sinun on kärsittävä; eikä kärsimyksesi kestä ikuisesti, koska olet ihminen.

Márai Sándor

Olet jo tarpeeksi aikuinen ymmärtääksesi, että maailmalle on jokseenkin yhdentekevää, kuinka paljon opit läksystäsi, kuinka paljon tiedät historiasta, matematiikasta ja niin edelleen. Vielä enemmän tämä pätee urheiluun, jossa oikeastaan kaikilla on vastakkainen etu. Et voi vakavasti kuvitella, että kukaan – kukaan – todella välittää siitä, kuinka paljon SINÄ suvaitset omaksua siitä, mitä heidän pitäisi vaivalloisella ja pikkutarkalla työllä opettaa sinulle. Erityisesti ei silloin, kun sinusta ei edes näy, että todella tahtoisit. Erityisesti ei silloin, kun ehkä voittaisit heidän suosikkinsa, heidän lemmikkinsä, heidän tyttärensä. On olemassa vain yksi ihminen, jonka etu on, että sinä pääset eteenpäin, ja se olet SINÄ.

Ihmisen on pakko olla itseoppinut. Jos haluat osata jotakin, opi se itse. Jos haluat voittaa toiset, jos haluat olla toisia parempi, sinun on valmistauduttava itse, omilla menetelmilläsi. Älä koskaan luule, että se, minkä voit saada toisilta, riittää sinulle. Toiset antavat vain sen verran kuin heidän on pakko antaa, ja tällä hetkellä se on tuskin mitään. Ei tilivelvollisuus eikä tuloskeskeisyys pakota ketään mihinkään.

Mitä tahansa osaat elämässä paremmin kuin muut, se ostetaan sinulta. Mutta mistään ei makseta etukäteen. Oppirahat sinun on aina maksettava itse. Eikä tämä koske vain urheilua. Valmiita asioita ostetaan; asioiden luomisen kanssa ei mielellään näperrellä. Tämä ei ehkä miellytä, mutta se on totta. Kuusi miljardia ihmistä yrittää luoda paikkansa maailmassa ja pyrkii siksi rahaa ja vaivaa säästämättä omaksumaan jotakin, mikä erottaa hänet muista, mitä hän osaa muita paremmin, vain voidakseen myydä itsensä. Se on ainoa todellinen mahdollisuus ylläpitää ja elättää itsensä. Se on mahdollisuus voittaa itselleen kunnioitusta, arvostusta ja vähän huomiota tässä valtavassa ihmismassassa. Kukaan, korostan: kukaan, ei välitä jälkeen jääneistä, kilpailusta pudonneista.

Useimmille yhden kilpailijan putoaminen on rauhoittava asia. Ja yleisemminkin: kukaan ei oikeasti välitä toisista, paitsi jos omien etujen vuoksi on pakko pitää yllä välittämisen vaikutelmaa. Sinun on itse saavutettava se, että toiset tarvitsevat sinua. On hankittava sellainen tieto, tulokset ja kyvyt, joita ympäristösi tarvitsee, ja kuin taikasanasta sinut huomataan, rinnallesi asetetaan, menestyksestäsi pyydetään osaa. Tunnistettuaan etunsa he tulevat lähemmäs sinua ja osoittavat kaikin tavoin, että ovat jo kauan tukeneet sinua, että he ovat aina sanoneet sinussa olevan mahdollisuuksia, ja että heillä oli kaiken kaikkiaan suuri osuus siihen, että pääsit näin pitkälle. Ystäviesi määrä kasvaa. Tukijasi lisääntyvät. Mutta vasta kun SINÄ olet luonut itsesi.

Näin he säästävät itseltään joukon turhaa työtä, mahdollisia erehdyksiä ja niin edelleen. On helpompaa pyytää osaa jo valmiiden asioiden menestyksestä kuin kulkea menestykseen johtava vaivalloinen tie. Tästä ei tarvitse loukkaantua eikä heitä tarvitse halveksia. On vain todettava, että jokainen pyrkii valitsemaan helpomman tien. Ihmiset nyt vain ovat sellaisia. Tilanne on hyväksyttävä hymyillen, ja vain sinä tiedät, miksi hymyilet. Tunnet heidät, mutta he eivät tiedä sitä. He ovat helvetin tyytyväisiä itseensä, siihen miten viisaita, viekkaita ja taitavia ovat. Jonkin ajan kuluttua he uskovat itsekkin, että he loivat sinut. Ei se haittaa. Heitä voi silti rakastaa, he voivat silti olla hyvin suloisia.

Sinun on kuitenkin tiedettävä, että voit luottaa vain itseesi, vain sinä voit luoda itsesi. Ihmisellä on sukulaisia, ystäviä, suhteita; niitä on pidettävä yllä, sillä ihminen ei voi elää yksin. Mutta on myös tiedettävä, että nämä ihmiset ovat hyvää seuraa: heidän kanssaan voi hölmöillä, jutella, matkustella, ottaa kuppia ja niin edelleen. He voivat olla ihania, he voivat rakastaa sinua. He tekevät sinulle mielellään pieniä palveluksia – varsinkin jos se ei maksa

rahaa eikä suurta vaivaa – mutta jos sinulla on todella suuri ongelma, voit silti luottaa vain itseesi. Jokainen elää omaa elämäänsä, jokaisella on omat ongelmansa ja tehtävänsä, eikä kukaan riskeeraa rahojaan, aikaansa tai toimeentuloaan sinun vuoksesi. Jokainen ratkaiskoon oman elämänsä itse. Se on johtoajatus.

Et voi luottaa edes sukulaisiisi. Heilläkin on omat tehtävänsä elämässä. Kuinka paljon veljeni, sisareni ja heidän lapsensa voivat luottaa minuun? Tuskin lainkaan. Annan heille joskus pieniä summia, yhden päivän vuodessa, mutta muuten ratkaiskoot omat asiansa. Minulla on tarpeeksi ratkaistavia ongelmia ilman heitäkin. Minun on pidettävä silmällä omaa perhettäni. Jos he eivät selviä omin voimin, en kuitenkaan voi ratkaista heidän elämäänsä. Teini-ikästä asti olen tietoisesti käynyt yksinäistä taistelua maailman kanssa, vaihtelevalla menestyksellä. Sitä ei voi antaa, lainata eikä siirtää kenellekään. Miten siis auttais heitä? Ihmiset käyttävät satojatuhansia kielikursseihin ja kaikenlaisiin jatkokoulutuksiin. Urheilijat käyttävät satojatuhansia valmentajiin ja yksityistunteihin. Tämä on taistelua selviytymisestä ja eteenpäin pääsemisestä.

Kun olit pieni tyttö, saatoit vielä uskoa aikuisten maailmaan: että kaikki tahtovat hyvää, kaikki haluavat auttaa, aikuiset näkevät vaivaa, jotta SINÄ oppisit jotakin ja saavuttaisit jotakin. Et voi enää olla niin naiivi.

Opettajien ja valmentajien käsien kautta kulkee ja on kulkenut satoja ja satoja, tuhansia ja tuhansia lapsia, joita he palkkansa vastineeksi, johdon ankaruudesta riippuen, hyvin tai huonosti opettavat johonkin – ja siinä kaikki. Jos onnistuu, hyvä; jos ei, hyvä sekin. Yhdeltäkään opettajalta ei ole koskaan vaadittu tilille huonoa matematiikan tai historian oppilasta. Yhdeltäkään valmentajalta ei kysytä, miksi aiemmin niin lahjakkaista lapsista ei tullut mitään.

Vető József sanoi: „Menestyksellä on monta isää, epäonnistuminen on aina orpo.” Ja niin se on. Orpo ja hylätty on se, joka ei tee itse itseään heidän sijastaan.

Nuorena tai lapsena on helppo uskoa, että toiset ovat kiinnostuneita kohtalostamme, seuraavat huolestuneina jokaista askeltamme ja ovat valmiita auttamaan, jos tulee hätä. Todellisuudessa edes tämän vaikutelman ylläpitämiseen ei juuri ole aikaa, sillä he katsovat jo seuraavaa mahdollisuutta, ja epäonnistumisen epäilyn noustessa jokainen pyrkii katsomaan muualle, ikään kuin viestiäkseen: minulla ei ole osaa tähän, ei ole minun vikani. Sitten he ryhtyvät näennäisesti tärkeisiin muihin puuhiinsa. Siihen ei tarvitse erityisemmin takertua. Elämä on tällaista. Jokainen suojelee ja katsoo omia etujaan. Elämä jatkuu. Monet eivät ole edes omilta vanhemmiltaan saaneet sitä huomiota ja tukea, jota yritämme vaatia vierailta palkkatyöläisiltä. Sitä ei voi vaatia. Monessa ammatissa ihmiset tekevät työnsä huonosti; miksi ajattelimme, että sellaisella alalla, jossa työn mittaaminen ja valvominen on äärimmäisen vaikeaa, voitaisiin vaatia mitään tilille?

Vanhempiesi lisäksi et ole todella tärkeä kenellekään. Kuten sinullekaan ei ole tärkeä kukaan muu kuin sinä itse ja myöhemmin lapsesi. Lapsille eivät edes vanhemmat ole todella tärkeitä, paitsi siinä määrin ja niin kauan kuin heitä tarvitaan. Se on luonnon järjestys. Se ei ole paha asia, se on selviytymisen tae.

Maailma ja elämä ovat julmia mutta kauniita. Totuudet sattuvat vain siksi, että olemme aina uskottaneet itsellemme kauniita valheita. Jos ymmärrämme elämän ja ihmiset kirkkaasti heidän erehtyvyydessään ja näemme, että tapahtui vain se, että ymmärsimme: he eivät ole meitä parempia, se ei enää satu. Synnymme yksin ja olemme yksin

kuollessammekin. Jos todella ymmärrämme maailman, meidän on lopulta huomattava, ettei maailmassa ole kovin paljon vikaa. Se on sellainen kuin on, eikä sitä paljon voi muuttaa. Ei ole varmaa, että pitäisikään. Elämä on kaunis sellaisena kuin se on; sitä on katseltava hymyillen ja levollisesti. Ihmiset pitävät tasapainoisista, rauhallisista ja menestyvistä ihmisistä, sillä heidän kanssaan ei tarvitse näperrellä, heitä ei tarvitse auttaa eikä heidän vuokseen tarvitse tuntea omantunnontuskia. Sellaisen ihmisen seurassa kaikki tuntevat olonsa hyväksi ja turvalliseksi. Heitä voi ymmärtää. Jos hyväksymme ja ymmärrämme tämän, elämässä voi olla aivan hyvin. Todellinen ongelma on itsensä ymmärtämisessä.

Szabó Lórinç kirjoitti:

„...olen vanki salaisuuksien keskellä,
joita kutsutaan näin: Minä.”

Miksi itsensä tunteminen ja luominen on vaikeaa? Ehkä sen piinaavan halun vuoksi, että haluaisimme näyttää täydellisiltä toisten ja itsemme edessä. Mutta olemme täynnä virheitä. Olemme tyytymättömiä itsemme sekä ulkoa että sisältä. Pieniä, honkkelia, laihoja, lihavia, jäykkiä, ränsistyneitä, latteita, kyttyräisiä, pörröisiä, liimattutukkaisia ja niin edelleen – ja tämä on vasta ulkokuori. Käytöksemme on typerää, viisastelevaa, omahyväistä, arkaa, suurisuista, velttoa, vuolasta, kylmää, löpöttelevää, mykkää, kateellista, mustasukkaista, leuhkaa ja epävarmaa. Sellaisiako olemme? Sellaisia olemme. Ainakin jossakin määrin kaikkea tätä on meissä. Kuinka paljon mitäkin? Siinä kysymys: arvioimmeko sen oikein, ja kuinka paljon osaamme ja tahdomme muuttaa.

Koska emme elämässä voi oikeasti luottaa juuri kehenkään, meidän on oltava hyvissä väleissä itsemme kanssa.

Meidän on kerran viimein sanottava:

Minä olen ainutkertainen ja toistumaton XY, sellainen kuin olen. Rakastan itseäni ja rakastan elämää. Tahdon elää hyvin ja onnellisesti ja tiedän, maailma, että tässä voin luottaa vain itseeni. Tulen toimeen kanssanne, kanssaihmiset, sillä ette ole minua parempia ettekä huonompia, ja tekin haluatte vain tehdä omasta elämästänne parempaa, vaikka minun kustannuksellani. En kannata teille kaunaa. Otan sen vastaan. En ole täydellinen, mutta ette ole tekään. Minä kuitenkin etsin ja löydän lukemattomia tapoja parantaa itseäni, jotta mahdollisuuteni turvata minulle sopiva elämä paranisivat. Kykyne ovat hyvät, ja koska koulutan tietoisesti itseäni ulkoisten ja sisäisten ominaisuuksieni jatkuwassa täydellistämässä, minusta tulee teitä parempi ja tuloksellisempi.

Elisabeth Bowen kirjoitti:

„Mustasukkaisuus ei ole muuta kuin sitä, että tunnemme itsemme yksinäisiksi hymyilevien vihollisten keskellä.”

Siitä pääset eroon vain seisomalla yksin hymyillen mustasukkaisten vihollisten keskellä.

Rehellisesti sanottuna en tiedä, kuinka paljon teini-ikäisen pää voi ymmärtää kaikesta siitä, mitä kirjoitin. Kuinka paljon ikäisesi lapsi kykenee tai suostuu uskomaan, hyväksymään ja ottamaan vastaan? Yritin kirjoittaa yksinkertaisesti, ilman vakavampia

filosofisia ja sosiologisia pohdintoja. Tämä johtaa tietenkin yksinkertaistuksiin ja paikoin köyhyyteen, mutta ehkä olennaisin on ymmärrettävissä.

Yritin hahmotella sellaisen perusasenteen, jonka varaan voi rakentaa aiempaa tietoisemman valmistautumisen ELÄMÄÄ varten. Sinun on tiedettävä, että ryhdyt mihin tahansa, tämä pitää paikkansa: se, minkä toisilta saat, on sinulle liian vähän. Jos joku haluaa arkeologiksi, hän ei voi nojata siihen, mitä kaikki oppivat historiassa. Yksinkertaisesti siksi, että sen, minkä saat toisilta, saavat muutkin; sinulta puuttuu silloin se lisä, josta SINÄ voisit hyötyä.

„Joillakin pessimismi on vain tekosyy laiskuudelle”, sanoi eräs runoilija nimeltä Daltsev. Valitettavasti hän oli oikeassa. Monet meistä piiloutuvat usein pessimisminsä taakse vapauttaakseen itsensä sellaisten tavoitteiden toteuttamisesta, jotka näyttävät toivottomilta tai ainakin suuria ponnistuksia vaativilta. „Ei se kuitenkaan onnistu”, „en minä kuitenkaan osaa”, „nyt on liian myöhäistä”, „minulla on liian vähän aikaa”. Kukapa ei tuntisi näitä tuhanteen kertaan kuultuja, tuhanteen kertaan sanottuja sanoja, joita kaikki niin valitettavan usein käyttävät.

Vörösmarty sanoi:

„Päätä, ja olet lausunut kohtalosi.”

Sartre sanoi:

„Ihminen on sitä, mitä hän itsestään tekee.”

Tarvitaan poikkeuksellista päättäväisyyttä, jotta ihminen voi toteuttaa unelmansa maailmassa, jonka edut ovat häntä vastaan. Näin sanoi eräs kuuluisa näyttelijätär.

Mihin tahansa ryhdytkin, se on taistelua. Taistelua paremman elämän puolesta, taistelua itsesi luomiseksi. Mutta taistelun ei tietenkään tarvitse olla veristä ja tuskallista. Se voi olla myös hauskaa. Siitä voi nauttia, ikään kuin katselisi ulkopuolelta kiinnostavaa elämäntarinaa.

Runokatkelmia

Pane hyvin mieleesi, mutta älä koskaan lannistu:
toivo, pettymys, taistelu, kaatuminen, hautaan
asti kestävä suuri kilpajuoksu. Etsiä aina hyvää
ja kaunista, eikä löytää sitä – se on elämä.

Madách Imre

Minun lajini on sellainen laji, ettei kirousrukous siihen tartu.
Minussa elävät sellaiset esi-isät, jotka aina palelivat, aina pelkäsivät.
Aina palelivat, aina pelkäsivät, ja silti ottivat aina suuren askeleen.

Kauniin harmaa oli ilta.
Ulkona puutarhassa lumen narskunta piirtää kauniita hiljaisuuksia.

Ikkunan kehä puristaa kourallista tähtiä,
yläpuolellani alaston kuunvalo tihkuu pilvien raoista.
Ontossa yössä huomina kutoo maailman ikuisesta aineesta.

Tuhkakuppi on pelkkää surua.
Tumpit kieroutuneina kuolleina kierivät,
ja paksussa savussa lampunvalo keinuu.

Kuinka monta pelkoa rakensimme ahdistuksiamme vastaan?
Kuinka monta Eedeniä, kuinka monta helvettiä valehdeltiinkaan?
Mutta enkeli ei aja miekalla, eikä avaimia kantava vanhus odota.
Siipemme putosivat – tai ehkä ne eivät koskaan kasvaneetkaan.

Katso, ilta imee jo kirjavan virkapuvun.
Alaston yksinäisyys astelee jo.
Kuin kulkukoira, eksynyt eläin, sielu ulisee omassa korvessaan.
Se odottaa jo enkeliä, profeettaa, šamaania, tiedemiestä tai ketä tahansa, mitä tahansa muuta.

Hiljaisuuden raoissa hiljaiset äänet ovat jo kauan nukkuneet.
Hedelmälliset sanat eivät tunge esiin.

Yllätynyt oleminen räpyttelee hämmentyneenä tähdissä.
Yön silkillä aika seisoo kuin lätäkkö.

Loppuaan tietämättömät tiet kiemurtelevat,
rajattomat pelot,
epäroivät järvet keinuvat, ja kauhuissaan metsä etsii turhaan
tuhannella juurella varmuutta.

Ei-missään olevassa tilassa jossakin
nyyhkyttävä juna matelee.
Ontossa yössä huomina kutoo maailman ikuisesta aineesta.
Lapsuudenunien tuoksu leijuu huoneessa.

Innostus ehtyy hitaasti

Jokainen viisas, jonka ajatuksiin olen onnistunut tutustumaan, on opettanut, että elää ja kirjoittaa tulee niin kuin jokainen tekemme olisi elämän viimeinen, niin kuin kuolema panisi pisteen jokaisen kirjoitetun lauseemme perään.

Márai Sándor

Innostus ehtyy hitaasti. Minulle maailman käsittämättömyys tekee maailmasta jännittävämmän. Haluaisin, etten tietäisi joulupukista totuutta. Missä on aavistus, salaisuus? Rakastan naisiakin siksi, ettei heitä voi koskaan täysin ymmärtää. Jos maailman voisi oppia verkkosivulta, se olisi tylsä. Sille, joka sen oppii, ei ole uutuutta eikä taikaa. Siksi ystävät kiinnostavat minua enemmän.

Todellisuudessa minäkin olen vähän toinen. Siellä elämän tosiasiat ovat kärsimättömiä, sielläkään en ole aivan minä. Elämässä olen yrittäjä, jonka on perheensä lisäksi huolehdittava muistakin. Olen 25 vuotta tehnyt sellaista, mikä on kaukana minusta.

Kun minulla ei ollut perhettä, olin niin köyhä, että talvellakin minulla oli sandaalit, eikä asunnossa ollut lämmitystä eikä kylpyhuonetta. Se oli onnellista, huoletonta elämää. Luin, uneksin ja väittelin nuoruuteni läpi. Olet rikas niin kauan kuin kaikki omistamasi on sinussa. Kun sinulle alkaa kertyä omaisuutta, syntyy velvollisuuksia.

En ollut yksinäinen; tyttöystävät ja ystävät kadehtivat minua. Olin vapaa. Mitä enemmän sinulla on omaisuutta, sitä enemmän sinulla on velvollisuuksia. Lopulta sinusta tulee omaisuutesi orja. Teet työtä maksaaksesi kuukauden kaksikymmentä eri laskua.

Olen onnellinen tänäänkin. Vaihdoin tietoisesti, halusin lapsia. Menin naimisiin kolmekymppisenä ja ryhdyin vähitellen luomaan lapsille kotia. Raha ei koskaan kiinnostanut minua, siksi en ole oikea yrittäjä. Ansaitseen sen verran kuin on aivan pakko, enkä sitten ajattele sitä.

Vein lapset joka päivä harjoituksiin ja kouluun ja hain heidät joka päivä. Neuvottelut ja sellaiset olivat toissijaisia. Olisin jo kauan sitten voinut olla suuri yrittäjä, mutta silloin liiketoiminta olisi ollut ensimmäisenä. Se ei olisi ensimmäisenä edes, jos olisin lapseton. Elämä tikittää eteenpäin ja siinä se.

Yritystä säätelen vain sen verran, että se kulkee melkein itsestään. Joskus en itsekään ymmärrä, millä elämme näin vähällä panostuksella. Kukaan ei auttanut, eivät vaimoni vanhemmat eivätkä omani. En olisi sallinutkaan, sillä he olisivat halunneet sekaantua.

Kasvoin laitoksessa

Älä taistele liian kovasti. Parhaat asiat
tapahtuvat odottamatta.

Gabriel García Márquez

Kasvoin laitoksessa, ja se helpotti elämäni: siksi olin hyvin köyhä ja hyvin vapaa. Tunsin vanhempani pienenä, mutta olin jo laitoksessa, kun he kuolivat. Minulla oli onnea; he olivat brutaaleja alkoholisteja.

Viisitoistavuotiaana minun piti jo elättää itseni, mutta minua ei huvittanut. Ansaitsin sen verran, että ruokaan ja kirjoin riitti. Siihen aikaan kirjat olivat hyvin halpoja. Kävin koulua ja työskentelin rakennuksella, mutta vain sen verran kuin juuri piti. Se oli hyvä. Minulla oli huone ja keittiö kunnallisessa asunnossa, asuin siellä ilman vanhempia. Kaverit ja tytöt tulivat luokseni. Siellä olivat juhlat. Muualla vanhemmat eivät sallineet.

Olin etuoikeutettu, mutta oli poikia, joiden äiti teki eväitä niin, että minullekin annettiin. He tiesivät, että olin nälissäni. Nyt maksan sen takaisin niille ympärilläni oleville nuorille, lahjakkaille retuperälle jääneille. Näin maailma tulee pyöreäksi. Pieni hyvä teko on suuri voima, eikä tiedä missä ja kenen luona se maksaa itsensä takaisin. Siinä on sen kauneus.

Ne eväsleivät ovat jo tuottaneet paljon sellaisille, jotka eivät silloin vielä eläneetkään eivätkä ymmärrä miksi ja mistä.

Voin kyllä puhua tuntikausia

Jos ihminen haluaa täyttää kaikki odotukset,
hän mitä luultavimmin yliarvioi omat kykynsä.

Johann Wolfgang von Goethe

Voin kyllä puhua tuntikausia. Joskus tuntikausia, pahojen kielten mukaan päiviä, vain tuijotan ja ajattelen; mutta kun täytyy, teen salamannopeita päätöksiä.

He eivät ymmärrä: en oikeastaan ole toiminnan vaan katselun tyyppi. En osaa sanoa sitä tarkasti. Sivusta katsominen on halua tuntea maailma, ymmärtää sitä ja tulkita sitä.

Harhailen kauas. Tuntikausia pitäisi kertoa pelkästä menomatkasta. Eikä sekään ole yksi tie, vaan harhailua. Se on ymmärrystä, ei tietoa. Tietää osaavat monet paljon.

Kun perustin kft:n vuonna 1989, sanoin yhtiömiehille ja työntekijöille, että minä haluan olla kaikkein tyhmin. Mitä minä tekisin kumppanilla, joka tietää vielä minua vähemmän? Näen hyötyä siinä, joka on minua viisaampi ja ahkerampi.

Minua siedetään. On hyvä, jos meillä on paikkamme. Ei ole sama asia, luopuuko ihminen vapauden illuusiosta vai menettääkö sen. Ajan kuluessa tuntuu joskus, että polku kapenee koko ajan emmekä voi astua siltä sivuun. Mutta tie on meissä. Siksi olin minä onnekas hyvin köyhä orpo: kaikki tiet olivat minun ja minä valitsin. Aina.

Työ ei ole hyvä eikä paha

Kun käyttäydymme kohteliaasti ja
ymmärtäväisesti toisia kohtaan, sijoitamme
pennosia ja saamme takaisin omaisuuden.

Thomas Sowell

Joku keksi sen, mutta älä lankea: työ ei ole hyvä eikä paha. Ennen tuotantovälineiden laadun vuoksi työvoimaa oli vähän. Oli orjanhankintasotia. Sitten keksittiin, että myös vapaiden oli pakko tehdä työtä, sillä vain näin voitiin tuottaa yhteiskunnan tarpeet. Nykyään tuotantovälineet ovat liian kehittyneitä. Ihmiskunnan 25-30 prosenttia kykenisi tuottamaan tarvittavat hyödykkeet. Siksi yritetään neliöidä ympyrää.

Työpaikkojen luominen! Ajattele, mitä se merkitsee. Työ keksittiin hyödykkeiden tuottamiseksi, joten työpaikan luominen on järjetön ajatus. Mutta kaikesta on ylituotantoa. Ongelmana on, ettei ihmisille uskalleta sanoa sitä; totuus ilmestyy vain ammattikirjallisuudessa. Sitä kutsutaan ammattikirjallisuudessa „käänteisen pyramidin” teoriaksi. Sano ihmisille, että 70 prosenttia heistä tekee turhaan työtä. Mistä on pulaa? Nimeä yksikin asia, josta ei ole ylituotantoa. Mutta he eivät tiedä, mitä tehdä, sillä kun työttömyys nousee yli kymmenen prosentin, nuoret alkavat tyytymättöminä kuljeskella ja rikollisuus kasvaa nopeasti. Mitä tapahtuisi 50-60 prosentissa?

Siksi asia vaietaan ja luodaan työpaikkoja, jotta yhteiskuntarauha suunnilleen säilyisi. Mutta harhaluulo elää yhä – koska ihmiset eivät lue tällaisesta – että työtä täytyy tehdä. Työ ei ole kunnian asia, älä usko niin, sillä silloin joudut harhakäsityksen uhriksi. Joko teet jotakin tarpeesta tai mielelläsi. Tämä on mikrososiaalinen ongelma. Yhteiskunta perustuu suullisiin, hiljaisiin tai kirjallisiin sopimuksiin. Parisuhde myös. Emme puhu siitä, mutta se on sopimus, jossa jokainen tekee oman osansa. Se, kuka tekee mitä, on päätettävissä.

Jokainen viihtyköön sellaisena kuin on

Suuret sanat eivät merkitse mitään,
ne lentävät pois kuin syystuuli.
Mutta rakkaus, jos se lähtee puhtaasta sydäimestä,
kulkee ihmisen mukana niin kauan kuin hän elää.

József Attila

Vaimoni muutti luokseni 18-vuotiaana lukiolaisena. Kun lapset olivat noin kymmenvuotiaita, hän ei ollut nähnyt työtä. Silloin hän sanoi haluavansa tehdä töitä, koska tulee kotona hulluksi. Sain: hyvä, tee töitä, mitä haluat, ja on aivan sama maksetaanko siitä vai ei.

Hän pyysi minua hankkimaan paikan, mutta sain, etten tee sitä. Jos hän haluaa tehdä töitä, toimikoon oman harkintansa mukaan, mutta valitkoon itse. Sitten hän teki töitä ja oli vähällä kuolla siihen. Hermot menivät. Sanottiin, että minun pitäisi ottaa hänet sieltä pois. Minä sain, etten ollut häntä mihinkään pannut. Jos hän haluaa lähteä, lähtee; en minä sano hänelle, mitä tehdä. Sitten hän lähti, ja myöhemmin meni muualle. Kolmekymmentäkahdeksanvuotiaana hän sanoi haluavansa yliopistoon. Sain: hyvä, tee niin kuin tahdot, minä tuen. Hän valmistuu kohta.

Kotona vaimo tekee myös mitä haluaa. Jos hän laittaa ruokaa, hän laittaa; jos ei, ravintola tai kylmää ruokaa. Jos hän siivoaa, hyvä; jos ei, ei sitten. Hän kuluttaa sen verran kuin haluaa. Aina jokainen tekee mitä haluaa.

Nuorina aviopuolisoina olisi pitänyt jakaa rahat. Hän ei osannut. Muutaman riidan jälkeen sain, etten enää koskaan riitele rahasta: panen kaikki rahamme tähän kaappiin, minua ei kiinnosta mitä hän tekee niillä. Minä en koskaan pyydä lainaa, mutta kestä nälkää hyvin; katsotaan sitten, miten lapset kestävät.

Siitä lähtien rahasta ei ole puhuttu. Jos on, käytämme; jos ei ole, odotamme. Hänen palkkansa menee hänen omaan pankkiinsa, hän tekee sillä mitä haluaa. Minä elätän perheen, jos pystyn. Ei ole riitaa, mutta hän oppi jakamaan rahat, tajusi, ettemme voi luottaa keneenkään. Kaikki on yhteisissä nimissä. Koskaan, koskaan ei ole riideltä rahasta. Onko näin hänelle hyvä? Onko näin minulle hyvä? Jos on, ketä kiinnostaa muiden mielipide?

Tarkoitan, ettei tähän ole sääntöä. Meidän perheemme ei luultavasti ole tyypillinen, mutta se toimii. Olisimme voineet molemmat tehdä töitä ja vaurastua enemmän. Mutta ymmärtäkää, ettei se ollut päämäärä, vaan se, että jokainen tuntee olonsa hyväksi sellaisena kuin on tai sellaisena kuin haluaa.

Lapsi ei ole enää koskaan yksivuotias

Oletko koskaan tuntenut, että tekisi mieli lähteä, ja silti jäisit, jos kohtalo sallisi?

Naisen tuoksu

Opin nopeasti, että raha on sivutuote. Työ ei oikeastaan sovellu rahan tuottamiseen. Yksinkertaisesti siksi, ettei tuotantotyöläisille ole todellista tarvetta. Missä työpaikkoja täytyy luoda, miten työstä maksettaisiin? Työ on harhaan joutunut, menneiltä vuosisadoilta tänne jäänyt vanha käsite. Sinun perheesi tilanne ei seiso eikä kaadu sinun varassasi. Jos sinulle luodaan paska työpaikka paskalla palkalla, ette tule rikkaammiksi ettekä onnellisemmiksi. Onni on halujen ja mahdollisuuksien harmoniaa.

Rikkaammatkaan eivät ole onnellisempia. Vähän suurempi raha ei tuo onnea, sillä silloin ostatte taas jotakin osamaksulla, jota pitää ylläpitää ja lyhentää, ja olette samassa paikassa, vain jännittyneemmässä tilanteessa. Ihmisen tulee tehdä sitä, mitä osaa tai rakastaa, mitä tekee mielellään, ja raha tulee ehkä sivutuotteena. En tiedä, miten muilla on, mutta minä olin onnellinen köyhänä, eikä raha myöhemminkään kiinnostanut. Sitä jotenkin aina oli sen verran kuin tarvittiin.

Asuimme huoneen ja keittiön asunnossa ja puolentoista huoneen lähiöasunnossa. Se oli palatsi. Rakastin sitä. Se oli Újpalotassa, hyvä pesä, ja lapset muistelevat sitä yhä. Tein omin käsin puusta sängyt lapsille. Toinen oli pieni talo, jonka katto oli vuodevaatelaatikko. Toinen oli pieni puutarha värikkäine säleaitoineen. Iltaisin veistelin kellarissa. Rakastimmeko sitä? Rakastimme. Ja olimme onnellisia. Kiinnostiko raha? Ei kiinnostanut. Meillä oli syötävää, leikimme hyviä leikkejä, luin heille iltaisin Toldia. He olivat onnellisia.

Olin silloin jo yrittäjä. Olisin voinut ansaita paljon, jos olisin vähän painanut päälle, mutta en painanut. Lapsi ei ole enää koskaan yksivuotias, ei kaksivuotias, ei kolmivuotias eikä nelivuotias. Nauti silloin kun se on. Pitäisikö minun tulla illalla kotiin, kun lapsi jo nukkuu, mutta hyvällä autolla? Toimistoni on ollut kotona seitsemäntoista vuotta.

Paskat minä rikkaudesta välitän. Kuolen joskus, ja tuntemattomat lapseni riitelköt rikkaasta perinnöstä? Minä olen tällainen, näin ajattelen, ja monet ystäväni haukkuvat minua hulluksi, koska pitävät minua lahjakkaana. Jos puolella kädellä yrittävä elää, mitä hänestä tulisi, jos hän vielä tekisi tosissaan töitäkin? Rikas? Onneton? Mitä varten? Voi myös olla, että jos kramppaisin rahan takia, en onnistuisikaan. Olen nähnyt sitä paljon.

Siihen kelpaavat maalaispoika ja vuohi

Olen oppinut, että ihmiset unohtavat,
mitä sanot, ja unohtavat, mitä teet.
Ainoa asia, jonka he muistavat, on se,
millaisia tunteita herätit heissä.

Maya Angelou

Kun me aloitimme, vaimoni oli lukiolainen ja hänen omaisuutensa oli yksi kassi. Enimmäkseen oppikirjoja. Hän ei osannut edes munakasta paistaa. Asunnossani oli sänky, kirjoituspöytä, piano ja kirjoja.

Otan vain sen askeleen, joka käy kuin itsestään. Sielläkin olin onnellinen ja tyytyväinen. Emme vaimoni eikä minä koskaan ottaneet mitään ylimääräistä niskaamme päästäksemme „eteenpäin”. Minulle kukaan ei enää maksa kiinteää palkkaa. Lapset eivät pidä siitä, että täältä kuljetaan kaupunkiin, heistä se on liian kaukana. Siksi voi olla, että myyn tämän talon ja ostamme asunnon kaupungista. Härnään vaimoani sanomalla, että elementtitalosta, koska rakastin sitä. Hän ei rakastanut sitä niin kuin minä. Hän pelkäsi juoppoa naapurua ja virtsattua eteistä.

Kun olin pikkupoika maalla, missä olin kesälomalla, isoisä antoi tehtäväkseni tuoda vuohen kotiin. Olin Budapestin poika, ryhdyin toimeen ja vedin, vedin vain. Vuohi seiso. Itkin kovasti. Puolen tunnin kuluttua paikalle tuli naurava pieni maalaispoika ja opetti minulle, ettei vuohia pidä vetää, koska se menee kotiin itsestään; sitä pitää vain seurata. Opin sen koko elämäksi: asiat kulkevat omaa tietään. En pakota; seuraan tapahtumia rauhassa. Vuohi kelpasi moneen. Käytin sitä myös lasten kasvatuksessa. Olin heidän takanaan, mutta en raahannut heitä eteenpäin. Tuin, mutta en pakottanut. Siihen siis kelpaavat maalaispoika ja vuohi: elämäntaidon oppimiseen.

Parisuhteessa on kohtuullista, että jokainen tekee mitä haluaa, eikä toista pakoteta sanoilla eikä käytöksellä. Tämä on tietysti vaikeaa, koska vaimoni ei ole kaikessa samaa mieltä kanssani. Lastenkasvatus on riitojen ainoa lähde. Hän pitää käskemisestä, mutta meillä se herättää hirveää vastarintaa. Minä en vaadi mitään oikeuksia. Kerron mielipiteeni, joka yleensä on liberaali. Ajattelen, ettei asioita pidä johtaa käskyillä vaan pyynnöillä, ja että lapsilla on täsmälleen yhtä paljon oikeuksia kuin hänellä tai minulla. Siitä hän hermostuu, koska lapset tietysti tietävät tämän. Hän sanoo, että olen häntä vastaan. Minä vastaan yleensä, etten ole ketään vastaan, vaan totuuden ja periaatteideni puolella.

Annan esimerkin. Pieni lapsi ilmoittaa ennen nukkumaanmenoa, että on nälkäinen. Vaimo hermostuu: mikset syönyt päivällisellä, nyt ei enää syödä. Minä siihen: Pupuseni, sinä käyt illalla television äärestä kaksi tai kolme kierrosta keittiössä; miksi ajattelet, että lapsi on oikeudeton ja hänellä on vähemmän oikeutta jääkaapille kuin sinulla? Siitä hän huutaa, että kasvatat lasta häntä vastaan. Tällaisia esimerkkejä on sata. Minä sanon kasvattavani lapsia oikeudenmukaisuuteen. Aikuiset ajattelevat, että lapsi on heidän omaisuuttaan eikä hänellä ole oikeuksia. Heidän pitää saada samanlainen kohtelu. Näin päivät kuluvat lempeästi. Lapsille tulikin suuri itsetunto; joskus se on jo minullekin liikaa, mutta periaate on tämä ja siinä se.

Tiedätkö, ihmiset kertovat asian niin, että jos lapsesta tulee älykäs ja kunnon aikuinen, se on minun kasvatustani; jos hänestä tulee rikollinen, yhteiskunta ja kaverit kasvattivat. Minä en oikein usko kasvatukseen. Yhteisössä ihminen yrittää istuttaa lapsiin omia käsityksiään maailmasta ja arvoista, mutta silti tärkeintä on rakkaus ja paljon yhdessäoloa. Siksi en halunnut tehdä enempää töitä kuin oli tarpeen.

Lapset ovat aikuisia. He haluavat jo niin irtautua, jopa tunnepuolella, että tulevat kainaloon vain jos unohtavat itsensä tai heillä on jokin suru.

Tyttöjen kanssa on vaikeaa. He eivät voi puhua kanssani naisten asioistaan, ja muissa asioissa minulla on niin musertavia ja valmiita mielipiteitä, että se häiritsee heitä. Nyt kun he

ovat yliopisto- ja korkeakouluopiskelijoita, he haluavat itsenäistyä myös henkisesti, ja niin on oikein.

Miehet ovat käyneet epävarmoiksi

On parempi sytyttää kynttilä kuin kirota pimeyttä.

Kungfutse

Miehet ovat käyneet epävarmoiksi. Roolit tuntuvat vaihtuvan. Naiset haluavat ohjata, eivät antautua tunteiden varaan. Miehet ovat hämmentyneitä. He eivät enää löydä luonnon ydintä: hellää, antautuvaa kumppania, jota voisi suojella. Heidän täytyy suojella itseään vahvoilta, joskus aloitteellisilta, arvostelevilta ja itsenäisiltä naisilta.

József Attila tiesi: „Ei vain halu, vaan pakkokin työntää sinne." Mutta minne? Näiden kovien, itsekkäiden, tosin kauniiden mutta vaarallisten tyttöjen luo? Pojille hellyydestä jää jäljelle äiti. Ei tämä ole hyvä näin, mutta aika ratkaisee. Edistys aaltoilee, mutta normaali pysyy aina keskellä, ja sitä kohti kaikki lopulta palaa.

Jokainen nuori haluaa tietenkin olla keskipiste. Ei haittaa, jos he kuvittelevat olevansa keskipiste. Maailma on aluksi kaikille sellainen, sitten valitettavasti kasvamme kuitenkin aikuisiksi. Lapsi näkee, että maailma pyörii hänen ympärillään. Niin pitääkin. Vanhoilta sukupolvilta voisimme oppia paljon: tuntemaan ja ajattelemaan yhtä aikaa. Kunpa voisimme antaa sen nuorille. Mutta lähettimestä ei ole hyötyä, ellei vastaanotinta ole.

Maailma muuttuu paljon nopeammin kuin me. Omiakin lapsia on vaikea innoittaa. He kokevat sen vanhanaikaiseksi, vaikka perusarvot eivät ole muuttuneet vuosituhansiin. Niiden soveltaminen on vain vaikeaa, ja yhä vaikeampaa. On vaikea nähdä metsältä puuta. Nykyään näytetään niin monenlaisia „arvoja". Nähdä voi, mutta saada toiset näkemään on vaikeaa. Elämä on elämä; sitä ei voi näytellä. On annettava itsensä, oli se edullista tai ei. Useimmat eivät tajua tätä. He luulevat, että maailma on roskainen, vaikka maailma on vähän kuin peili: mitä annat, sitä saat. Tietenkään asia ei ole kemiallisesti puhdas. Jokaisella on oma maailmansa. Maailmoja on yli kuusi miljardia, ja vain kulttuuri sitoo yhteen näiden monien ihmisten maailmankuvat.

Tiede yrittää olla objektiivista juuri siksi, että me olemme subjektiivisia. Tämä voi pitää asiat koossa, tiede ja taiteet. Ilman niitä maailmamme hajoaisi. Objektiivisuuden tarpeesta tunnemme, että se, mitä maailmasta näemme, on osin oman suodattimemme tulosta. Etsimme yhteisiä pisteitä ja abstrahoitimme. Tämä on henkinen osa; ruumiillinen osa on rakkaus. Se pitää ihmiskunnan koossa. Ruumista ja henkeä tarvitaan yhdessä; kumpikaan ei ole toista ylempänä. Siksi olemme ihmisiä. Halu vain sotkee tätä hieman. Se on lajin säilyttämisen väline. Se toimii ilman henkisiä korkeuksia. Muuten tyhmit kuolisivat sukupuuttoon. Jumala on suuri mestari.

Rakkaus on rakastumista tärkeämpää

Jokainen tahtoo muuttaa ihmiskunnan,
eikä kukaan itseään.

Lev Tolstoi

Puhdas rakkaus on platonista. Valitettavasti arki tappaa rakastumisen. Platoninen säilyy puhtaana, koska emme elä sitä arjessa. Se hedelmöittää vain henkisesti.

Eletty rakastuminen voi todellisuudessa olla hedelmällistä, mutta se myös tuhoutuu ja tekee kaikki surullisiksi. Silti rakkaus voi säilyä. Puhun tunteista. Seksi on vaisto. Rakkaus on säilyttävä voima. Rakkaus auttaa, ettei vain vaisto hallitse.

Rakkaus on rakastumista tärkeämpää. Rakastuminen on itsekästä ja pelkkää liekkiä. Rakkaus on epäitsestä ja ikuista, koska karhea todellisuus ei kuluta sitä. Tämä johtuu sen täyttämästä roolista.

Siksi nuorina olemme taipuvaisempia rakastumaan viiden minuutin välein, koska nuorina olemme vielä hyvin itsekäitä. Rakastunut ei luovu rakkaudestaan siksi, että toisella olisi parempi. Se, joka rakastaa, on valmis siihenkin. Se on kestävämpi ja vahvempi tunne, mutta tietyssä tilanteessa ei yhtään vähemmän kivulias.

Parisuhde on alue, jolla kukaan ei ole vielä osannut olla viisas tai järkevä. Aika on suuri herra. Tuhansia vuosia olemme tunteneet samaa. Tässä me ihmiset olemme samanlaisia. Hyvä ja paha, viisas ja tyhmä kärsivät samalla tavalla.

Varhainen päämäärätietoisuus voi kostautua

Ihmisenä oleminen merkitsee täsmälleen vastuussa olemista. Tuntee, että kivellä, jonka asettaa paikoilleen, rakentaa maailmaa eteenpäin.

Antoine de Saint-Exupéry

Moni lapsi on heikompi kuin näyttää. Hän haluaa olla vahva, ja se voi tehdä käytöksestä ailahtelevaa. Varhainen päämäärätietoisuus voi kostautua: se jättää tulevaisuudelle liian kapean kaistan, ja kun ehkä käy ilmi, että tavoite oli väärä, on jo myöhäistä. Jos ihminen katsoo liian lähelle, hän törmää helpommin johonkin.

Yritäpä päästä pitkälle katsomalla vain suoraan jalkojesi eteen. Eteenpäin on katsottava, mutta ei välttämättä tarkasti määriteltyyn pisteeseen. Nuoret saavat rauhassa uneksia, katsoa eteenpäin tyhjyyteen; kyllä he vielä löytävät jotakin.

Kenenkään ei pidä yrittää olla muuta kuin mitä on. Aluksi se hidastaa, mutta myöhemmin juuri se vetää ympärille ne, jotka arvostavat sitä. Tämä on hyvin tärkeää.

Onni näyttää kateellisten silmissä usein petokselta, tieto taas usein onnelta. Mutta petos ja onnikin ovat olemassa. Voi olla, että olen huijannut monta kertaa tietämättäni. Mutta voiko olla niin, että minä olen vain tyhmä ja muut ovat huijareita? Tyhmyys on helpompi huomata.

Vaimo on syyllinen

Ne, jotka eivät osaa nyhkyttää puhtaasta sydämestä, eivät osaa myöskään nauraa vapautuneesti.

Golda Meir

Naiset joko tuntee tai heitä rakastaa. Väitetään, ettei kumpikin yhdessä onnistu. Kirjoitan tämän siksi, että tyttäreni ovat aikuisia ja rakastan heitä kovasti. Tästä seuraa, etten saa heistä selvää.

Vaimo on syyllinen. Tämä on ikuinen aksiooma, eikä sellaisena kaipaa todistusta. Nyt hän keksi, että verenpaineeni on korkea. Mittasimme sen, ja se oli 185/115. Sanoin, että mittari on viallinen, mutta hän vastasi, että hänellä se näyttää oikein. Turhaan perustelin, että kahden tuntemattoman suureen mittaaminen ei kerro mittarista mitään. Mutta naiset...

Hän pakotti minut menemään lääkäriin, mikä osoittautui hyvin opettavaiseksi ja yhtä hyödyttömäksi toiminnaksi. Olin jo melkein iloinen, että näin monen vuoden paikkakunnalla oleskelun jälkeen alue- tai kotilääkäri tai mikä hän sitten onkaan oppisi tuntemaan minut. Verenpaineeni nousi tietysti jo siitä, että seinässä luki: „OLKAA HYVÄ JA OTTAKAA VUORONUMERO", minkä olisin mielelläni tehnyt, jos vuoronumeroita olisi ollut. Sen jälkeen vikkelät pienet vanhat naiset tunkeutuivat eteeni ja tukkivat oven. En suostu käsiryöpyyn iäkkäiden matroonien kanssa päästäkseni sellaisen ammatin edustajan luo, jota en suuresti arvosta. Mutta aika ratkaisee kaiken.

Lopulta pääsin sisään. Hän mittasi, kirjoitti reseptin ja siinä se. Se ei ollut kovin korkea, siis verenpaineeni, eikä hän osannut sanoa mitään viisasta. En odottanutkaan. Sanoin hänelle, että olen naimisissa, mikä ehkä selittää korkean verenpaineen, ja ehdotin, että tämä tosiasia pitäisi merkitä sairausvakuutuskortteihin. Säästyisi monta tutkimusta. Koska lääkäri oli nainen, hän ei erityisemmin arvostanut ponnistustani hänen työnsä helpottamiseksi. En aio ottaa tavaksi.

Samalla tulin tärkeän sosiologisen oivalluksen äärelle. Naiset elävät, kuten tiedämme, pidempään. Tämä johtuu siitä, että he käyvät enemmän lääkärissä ja huolehtivat enemmän terveydestään. Minun mielestäni tämä ei kuitenkaan merkitse heille nautittavaa etua, sillä luultavasti voitaisiin osoittaa, että he elävät juuri sen verran pidempään kuin istuvat enemmän eri lääkärin odotushuoneissa.

Tämä oivallus paransi oloani paljon, joten käyntini lääkärissä osoittautui sittenkin hyödylliseksi. Jumalan tiet ovat todella tutkimattomat. Kuka tietää, millaiset turhilta näyttävät sivupolut johtavat suuriin oivalluksiin. No, sen verran lääketieteestä.

Muuten voimme hyvin. Kaikki on ennallaan. Ihmiset tekevät töitä, poliitikot valehtelevat eivätkä puhu toisilleen, mutta karavaani kulkee. Tietenkään kukaan ei tiedä minne, mutta ehkä juuri se on ainoa asia, joka voi täyttää meidät luottamuksella. Tulevaisuus olisi pelottava, jos siitä tulisi ennustettava. Tähän mennessä kaikki ovat erehtyneet sen suhteen, ja toivokaamme, että niin on jatkossakin.

Perhe on kunnossa: jokainen hoitaa omia asioitaan tai jotakin, mitä pitää omana asianaan, ja näin tuudittelemme itseämme täyden elämän illuusioon.

Lapset etsivät yhä onnen tietä, vaikka olen sanonut heille, että onni on halujen ja mahdollisuuksien harmoniaa eikä mitään ole etsittävänä. Mutta he vain etsivät. Sellaisia nuoret ovat. He etsivät aina, koska heidän silmänsä katsovat vielä ulospäin. Sisäänpäin katsovat silmät löytävät kyllä, vaikkeivät etsisikään. Mutta ei ole kiire. Etsiminen on itsessään hyödyllistä, vaikka he eivät löydä sitä mitä etsivät, he löytävät paljon muuta. Ja siinä on tämän mielettömyyden mieli.

Kadehdin matkalla olevia

Elämä on kuin piirtämistä: joskus meidän täytyy toimia nopeasti ja päättäväisesti, ottaa asiat tarmokkaasti käsiimme ja huolehtia siitä, että suuret viivat seisovat salamannopeasti edessämme. Minkäänlaiselle velttoudelle tai epäilylle ei ole sijaa; käsi ei saa vapista, silmä ei saa vilkuilla sinne tänne, vaan katseen on suuntauduttava yksin siihen, mikä on edessämme.

Vincent van Gogh

Kadehdin matkalla olevia ja perille saapuvia. Niitä, joille muuttaminen on elämäntapa, ja niitä, jotka näkevät. En tarkoita turisteja, elämysteollisuuden järjestämien nykyaikaisten kansainvaellusten osallistujia. Kuten juhlallinen messu ei sovi kirkon ihailuun, olipa se miten ylevä hyvänsä, niin ei kaupunkien ja kansojen menneisyyttä ja nykyisyyttäkään voi tuntea oppaan perusteellisimmastakaan luennosta. Verrattomasti enemmän saa, ja oikeammin, elämällä siellä.

Unelmoimme siitä, mutta realiteetit varastavat unelmamme. Todellisuuden tungettelevin ilmenemismuoto on raha. Ja pelkuruus.

Ihminen lähestyy unelmiensa kaupunkeja vaikeasti ja pelokkaasti, kuten teini liian kauniita naisia lähestyisi. Ehkä en ole vielä kypsä, vastaanottamiseen sopiva. Ehkä platonisella rakkaudella on todellinen merkityksensä. Emme halua pettyä emmekä lähteä tyydyttymättöminä. Niinpä emme lähde lainkaan.

Mutta te lähditte.

Rohkeus ja valmius ottaa riski. Ei ole epäilystäkään, etteivät kokemukset, teihin imeytyvät miljoonat äänet, hajut ja kuvat olisi turisteille saavuttamattomia ja aavistamattomia. Olkoon se miten vaikeaa, väsyttävää, epäilysten ja pelkojen rasittamaa tahansa, minun silmissäni te olette MATKAAJIA. Koska muutatte.

Minunlaiselleni suupaltille kirjoittaminen on vaikeaa. Kasautuvien ajatusten, kysymysten ja mielipiteiden joukon hidas ja harjaantumaton käsi naputtelee vaivoin. Ihminen huomaa joskus, kuinka harvoja on niitä, joiden kanssa ajatuksia kannattaa jakaa.

Kuinka harvojen kanssa hän ylipäättään haluaa jakaa ne.

Toivon, että teillä on hyvä olla. Oppikaa paljon maailmasta, jotta voitte kertoa siitä minulle, kotona istuvalle.

On vaikea rakastaa viisaasti

Jos olet hyväntahtoinen, se on kaunis hyve,
mutta katso ensin, kenelle olet sitä.

La Fontaine

Muinaisessa Kiinassa patriarkaalisiin periaatteisiin nojaavaa pienyhteisön suhdejärjestelmää pidettiin suuremman kokonaisuuden muotoa antavana mallina. Väitetään, että heillä oli sanat perheelle ja valtiolle, mutta ei sanaa yhteiskunnalle.

Nykyisessä „käänteisen pyramidin” maailmassa teemme tämänkin päinvastoin. Pidämme valtion, muodon ja aatteen maailmaa perheen mallina. Luomme demokraattisen, itsejärjestäytyvän miniyhteiskunnan, jossa kunnioitamme jokaisen perheenjäsenen suvereniteettia ja päätösoikeutta. Tämä tekee omat päätöksemme tietenkin arvosteltaviksi ja sellaisiksi, että niistä voidaan valittaa. Tarkoituksemme ja tekomme täytyy selittää, eivätkä selityksemme aina kelpaa toisille. Mutta päätöksiä on tehtävä. Ja on päätettävä hyvin. On tehtävä koko perheen kannalta pitkällä aikavälillä hyödyllisiä ja järkeviä päätöksiä silloinkin, kun ne kohtaavat vastarintaa.

Surullisina meidän on myönnettävä, että on vaikea rakastaa viisaasti. Lapset suuttuvat meille joskus, pitävät meitä despootteina, koska heistä tuntuu, että sivuutamme heidän tahtonsa ja mielipiteensä. Vanhempi ei saa koskaan loukkaantua.

Ei saa loukkaantua, koska rakastaa. Eikä saa loukkaantua siksikään, että lapset ovat oikeassa. He ovat oikeassa, kuten tietyssä tilanteessa mekin olemme. Emme voi olla niin järjettömiä, että luulisimme olevan vain yksi totuus. Lyhyen ja pitkän aikavälin elämänlaadun käsitys on kahtalainen. Ei voida odottaa, että heidän iässään he tietoisesti ja vapaaehtoisesti uhrautuisivat niin kaukaisten päämäärien vuoksi, jotka ovat joskus meillekin hämäriä. Heidän hetkellisen kärsimyksensä ja epätoivoisen vastarintansa aiheuttamaa kipua on vaikea lievittää, vaikka näkisimmekin teoillemme perustelun. Se on kestettävä. Elämän tosiasiat ovat usein tällaisia. On kestettävä.

Huomautan, etten minä osannut rakastaa viisaasti. Tämän he voivat ehkä myöhemmin – oikeutetusti – heittää minulle vasten kasvoja. Rakastin heitä kovasti, mutta ehkä juuri se aiheutti, että monissa, hyvin monissa asioissa annoin periksi heille helpomman ja mukavamman tien houkutukselle. He maksavat myöhemmin raskaan hinnan heikkoudestani. Kivuliasta tässä on se, että lapset tottuvat kaikkeen muutamassa kuukaudessa. Minun olisi vain aina pitänyt kestää sen verran.

Parma näkee unta

Isänmaanrakkaus alkaa siitä, että toisiaan rakastavat ne, jotka elävät samassa isänmaassa. Mutta ihmisten on niin vaikea ymmärtää tätä.

Albert Wass

A large, dense weeping willow tree with long, thin, drooping branches fills most of the frame. In the foreground, a round table is covered with a patterned tablecloth and set with a dark green pot, a white bowl, and plates of food. The background shows a cloudy sky and a glimpse of a house with a red roof.

**NÄIN HÄN KATOAA! EIKÖ EUROOPPA
HÄNTÄ SURRUT? EIVAT EDES HUOMAN-
NEET. JA HYVA, JOS TUULI, HIILLOSTA
PÖYHISSÄÄN, LÖYTÄÄ ROVION PAI-
KALTA KATKENNEITA SÄKEITÄ JA PAINAA
NE MIELEENSÄ. SEN VERRAN TEOKSESTA
JÄÄ UTELIAALLE JALKIPOLVELLE.**

MIKLÓS RADNOTI: ENSIMMÄINEN EKLOGA